ИЗВЕШТАЈ

за работењето на Институтот за истражување
на општествениот развој РЕСИС Скопје во 2024 година

Вовед

Институтот РЕСИС е основан во март 2017 година, а активно почнува да работи од јануари 2018 година. Тимот на РЕСИС е составен од експерти во различни истражувачки области[1], како и од надворешни истражувачи со кои РЕСИС соработува врз долгорочна основа[2].

Главната цел на РЕСИС е да придонесе за позитивна општествена промена во неколку клучни области на општественото и политичкото опкружување, преку подигнување на квалитетот на општествените истражувања. РЕСИС особено ги развива применетите акциски истражувања чија главна карактеристика е учество во истражувањето на претставници на самата заедница која треба да ја спроведе општествената промена.

Преглед на реализирани проекти во 2023 година

(1) *Поттикнување на граѓанскиот ангажман во локалното владеење –* (јули 2023 – јуни 2025 година)

Во март 2023 година Институт РЕСИС доби двегодишно продолжување на проектот „Поттикнување на граѓанскиот ангажман во локалното владеење" (Локал Актив), што е поддржан од Националната фондација за демократија на САД (National Endowment for Democracy). Главната цел на овој проект е да го поттикне развојот на медиумите на заедницата во онлајн секторот на Република Северна Македонија.

Медиумите на заедницата се непрофитни форми на медиуми (радио, ТВ, принт, онлајн) што функционираат во служба на локалната заедница и со учество на локалната заедницата. Тие се исклучително важни за демократијата на едно општество, бидејќи преку нив граѓаните во малите средини можат да допрат полесно до

[1] Во тимот на РЕСИС се: д-р Снежана Трпевска, м-р Игор Мицевски, Јулијана Младеновска, Слаѓан Пенев, Љубинка Поповска Тошева, Ѓорѓи Митревски и Марија Нашоковска.
[2] Во тимот од надворешни соработници на РЕСИС во периодот 2020 до 2024 година учествуваа: д-р Ана Фрицханд и д-р Билјана Блажевска Стоилковска (Институт за психологија при Филозофскиот факултет од Скопје), д-р Марина Тунева (независна експертка за медиуми), м-р Емилија Петреска Камењарова (експертка за медиумски политики), Владо Апостолов (новинар), Васко Попетрески (новинар), Весна Коловска (новинарка), Светлана Дарудова (новинарка), Ване Трајков (новинар), Тони Ајтовски (новинар), Зоран Ѓорѓиев (новинар), Викторија Димитрова (новинарка), Орце Костов (новинар), Стеван Томовски (мрежа за теренски истражувања), Едљира Палоши (истражувач), Сотир Ристо (истражувач).

јавната сфера и да ги искажат своите проблеми, а од друга страна институциите на локално и на државно ниво подобро да се информираат за локалните проблеми и да одговорат на барањата на граѓаните.

Во рамки на проектот, за прв пат во земјава беше формиран онлајн медиумот на заедницата *Локал Актив* Исток, кој започна да објавува содржини за потребите на граѓаните од Источниот и Југоисточниот регион. Содржините заеднички ги создаваат локални новинари и активисти на граѓанските организации од двата региона.

Во втората половина на 2023 година беше востановен и втор онлајн медиум на заедницата *Локал Актив Вардар*, наменет за граѓаните од Вардарскиот регион.

(2) *Работнички права за независно новинарство*
(јануари 2023 – јуни 2025 година)

Институтот РЕСИС во партнерство со Самостојниот синдикат на новинари и медиумски работници (ССНМ), го спроведуваат проектот „Работнички права за независно новинарство", поддржан од Европската Комисија. Главната цел на проектот да се постигне ефективна заштита на работните и социјалните права на новинарите и медиумските работници преку воспоставување стратешки, сеопфатен и одржлив социјален дијалог меѓу ССНМ, раководните структури на медиумските организации и државните институции надлежни за медиумската политика. Посебните цели на проектот се:

(1) Консолидирање и модернизирање на Самостојниот синдикат на новинари и медиумски работници (ССНМ), преку: подигнување на неговите капацитети за анализа, следење, мобилизација и застапување; организирање на неговите внатрешните структури на локално и национално ниво; и зајакнување на неговата способност да привлече нови членови и сојузници во медиумско опкружување.
(2) Создавање основа за одржлив дијалог меѓу заедницата на новинари и медиумски работници со раководните структури во медиумите, со цел да се воспостават и применат внатрешни механизми за стабилна и независна работна позиција во редакциите.
(3) Зајакнување на законските и политичките гаранции за заштита на работната позиција на новинарите во медиумите на локално и национално ниво.

Во текот на 2023 година, во рамки на проектот, беше направено мапирање на популацијата новинари и медиумски работници и беше спроведена сеопфатна анкета на состојбата во поглед на работничките права на новинарите и медиумските работници. Во

2024 година беа објавени резултатите од истражувањето, во публикацијата „*Работните услови во медиумскиот сектор: професионален статус и работнички права на новинарите и медиумските работници*“, беа одржани низа работни средби со новинари и медиумски работници ширум републиката и беше изработена Стратегија на ССНМ за периодот 2025-2029 година.

(3) *Мониторинг на медиумскиот плурализам во дигиталното време*
(од септември 2024 до јуни 2025 година)

Како и во минатите години, во соработка со Центарот за медиумски плурализам и медиумски слободи од Фиренца (CMPF), тимот на РЕСИС продолжи да ја спроведува проценката на состојбата со медиумскиот плурализам во земјава, која се однесува за 2024 година. Проектот Мониторинг на медиумскиот плурализам во дигиталното време е сеопфатен научно-истражувачки зафат кој има за цел да ја процени виталноста на медиумските екосистеми и заканите за медиумските слободи и плурализмот во европските земји.

Проектот се реализира во сите земји членки на ЕУ, како и во неколку земји-кандидатки за членство. Во Република Северна Македонија прв пат ваква студија беше изработена во 2017 година. Од резултатите од истражувањето беше согледана состојбата во четири главни области: Базична заштита, Плуралност на пазарот, Политичка независност и Социјална инклузивност. Проектот го координира Центарот за медиумски плурализам и медиумски слободи од Фиренца, а е финансиран со поддршка на Европската унија.

(4) *Индикатори за нивото на медиумските слободи и Индекс на безбедноста на новинарите од Западен Балкан*
(април 2023 – јули 2026 година)

Во рамки на новиот четиригодишен циклус на проектот поддржан од Европската комисија – Регионална платформа за застапување за медиумски слободи и безбедност на новинарите од Западен Балкан – Safejournalists Network, го избра Институтот РЕСИС како истражувачка организација - координатор на истражувањето „Индикатори за нивото на медиумските слободи и Индекс на безбедност на новинарите од Западен Балкан“.

Во претходниот циклус на овој проект, истражувачите на РЕСИС ја развија Методологијата за оценка на нивото на медиумските слободи и за мерење на безбедноста на новинарите, според која новинарските здруженија во седум земји од Западен Балкан, спроведуваа две посебни истражувања: (1) Индикатори на нивото на медиумските

слободи и безбедноста на новинарите од Западен Балкан; и (2) Индекс на безбедност на новинарите од Западен Балкан.
Достапно на: https://safejournalists.net/

(5) *Акција за мониторинг на граѓанскиот простор (*Monitoring Action for Civic Space*)" во седум земји членки на Европската унија (*јуни – декември 2024*)*

Во текот на 2024 година, Институтот РЕСИС беше повторно ангажиран од Европскиот Центар за непрофитно право (European Centre for Not for Profit Law - ECNL) во развивањето на методологијата за нов индекс *„Акција за мониторинг на граѓанскиот простор*" (Monitoring Action for Civic Space), кој ќе ја следи состојбата во седум земји членки на Европската унија. Истражувачите од Институтот РЕСИС беа ангажирани во првичната фаза на развивање на методологијата (д-р Игор Мицевски), а потоа во развивањето на моделот на оценување, верификација и пресметка на Индексот (Љубинка Поповска).

Достапно на: https://ecnl.org/news/launching-macs-monitoring-action-civic-space

(6) *Студија Светови на новинарството* – Worlds of Journalism Study (јануари – декември 2024).

Врз основа на Методологијата развиена од Извршниот комитет на светската студија Светови на новинарството, тимот на РЕСИС за прв пат спроведе анкета на репрезентативен примерок на новинари од Република Северна Македонија. Податоците добиени од анкетата се објавени во рамки на третиот циклус на студијата 2022-2024 година со кој се опфатени 75 земји. Во аналитичкиот фокус на овој циклус се неизвесноста и безбедносните ризици со кои се соочуваат новинарите ширум светот, како и начините на кои се справуваат и адаптираат на овие предизвици во различните политички, социо-економски и културални контексти во кои работат.

Врз основа на теоретската рамка на студијата, со анкетата беа истражени перцепциите на новинарите за ризиците во следниве области што се клучни за новинарските практики: уредувачка автономија, влијанија врз новинарството, новинарски улоги, професионална етика, безбедност и отпорност на новинарите и работните услови. Извештајот за Македонија ќе биде објавен на Веб страната на Светови на новинарството, во текот на 2025 година.